

WAT IK LEERDE VAN MIJN KAMERPLANT

door Nathalie Hartjes

Ik heb nooit een vanzelfsprekende aantrekkingskracht tot de natuur gevoeld. Pas pakweg een jaar geleden heb ik mijn eerste kamerplant gekocht en sindsdien beginnen mijn voorkeuren zich langzaam te kantelen. Vooropgesteld mag ik Ficus Elastica eindeloos dankbaar zijn voor zijn verdraagzaamheid jegens mij, elk minder groen had zijn bladeren al lang laten vallen en het opgegeven. Maar tot mijn verbazing weet F het niet alleen te overleven; hij leeft en bloeit zelfs. Elke nieuwe tak is onverwacht en onvoorspelbaar, en maakt bewondering en warmte in mij los. Wauw.

Eerder dit jaar stuitte ik op een podcast met ontwikkelingspsycholoog Alison Gopnik. Gopnik trok daarin een interessante vergelijking tussen opvoedstijlen, enerzijds als een ambachtsman, en anderzijds als een tuinier.^[1] De ambachtsman verhoudt zich tot zijn werk — zoals de opvoeder tot het kind — met een precies eindresultaat voor ogen en laat in al zijn vaardigheid geen ruimte over aan het toeval.

De opvoeding wordt zo gezien als een proces waarin de opvoeder actief is en de opgevoede passief — het product, en daarmee de verantwoordelijkheid, van de maker. De tuinier, daarentegen, maakt zich geen illusies dat hij het uiteindelijke voorkomen van zijn bloembed, haag of grasveld kan dicteren. Tuinieren is omgaan met onverwachte invloeden als bladluís, vorst en te veel of weinig regen. Daarmee is elke knop die tot bloei komt extra belonend. Een cadeau van een autonome entiteit, die je wel kunt verzorgen en voorzien van een voedzame omgeving, maar niet de wet voor kunt schrijven.

Cruciaal voor het tuiniers-model dat Gopnik bepleit, is het stimuleren en ruimte geven aan creativiteit en nieuwsgierigheid; het kind in de gelegenheid stellen te ontdekken, zelfs als daar risico's aan verbonden zijn. Ze stelt dat kinderen geneigd zijn tot risicovol gedrag, maar juist dát — het betreden van paden waar iets op het spel staat — draagt ook bij aan het ontwikkelen van een gevoel van autonomie. En in

het verlengde daarvan: zelfvertrouwen, aanpassings- en doorzettingsvermogen. Die creativiteit en durf zijn uiteindelijk onmisbare survival skills. In een markant deel van de podcast wijst Gopnik naar artificiële intelligentie. Ze benoemt een onderzoek waarin een groep robots, voor deze een taak aanleerde, eerst de gelegenheid gegeven werd te 'spelen'. Deze robots werden vergeleken met een groep die direct, zonder spel, de taak aanleerde. Wanneer vervolgens van de beide robotgroepen een arm werd verwijderd, bleek: de robots die vooraf hadden gespeeld vonden gemakkelijker een alternatieve oplossing voor de taak. Ze waren, met andere woorden, flexibeler in hun denken en oplossingsvermogen.

Gopnik's pleidooi voor het tuiniers-model hangt hecht samen met de aandacht voor 21st Century Skills in het onderwijs. Deze verleggen de aandacht in de schoolcurricula van het stampen van feiten naar het stimuleren van creativiteit, nieuwsgierigheid en doorzettingsvermogen. Want van een wereld

Rethinkings Art Thinkings

door

María Acaso

21

reiken daarbij handvatten aan, maar vormen geen richtlijnen. Het zijn zaadjes die geplant worden: de 100% Hedendaags art mediators zijn getraind om een voedingsrijke bodem te garanderen, te prikkelen en de groei van de nodige mest te voorzien. En wat al blijkt uit de reacties van de kunstenaars uit de voorbeeldvideo's: niemand is 100% één label of één vorm. Misschien ben je in eerste instantie een Rebel, maar ook daarachter kan een Sampler of Fantast schuilen. 100% Hedendaags geeft zo ruimte aan de idee van een gelaagde identiteit.

Zijdelings, maar daardoor niet minder belangrijk, benoemen Gopnik en Galván het belang van de creatieve groei van jongeren. De nieuwe generatie zal dilemma's en obstakels op een andere manier benaderen dan hun senioren en voor nieuwe en onverwachte oplossingen zorgen. Deze nieuwe generaties zijn onmisbaar voor onze collectieve, maatschappelijke survival skills. Het staat ons goed om hen met net zoveel bewondering te bekijken als de onvoorspelbare bloei van zoiets simpels als een kamerplant.

[1] Kinder Gardening, Shankar Vedantam in gesprek met Alison Gopnik, uitzending Hidden Brain december 2017. www.npr.org/2018/05/28/614493605/kinder-gardening
[2] Adriana Galván bij TedxYouth, Caltech, 2013. www.youtube.com/watch?v=LWUkW4s3XxY

strikt en directief. Meer dan eens moest ik een opdracht opnieuw beginnen, omdat de uitvoering niet voldeed aan het voorbeeld van de leraar. Zo moest een futuristisch paviljoen met varens écht plaatsmaken voor het verplichte stadsgezicht. Een andere tekening waar ik onmetelijk trots op was, werd onder druk deels uitgegumd om binnen de lijnen van het passe-partout te blijven. Waardering werd gebaseerd op de mate van overeenkomsten met het vooraf gecreëerde kader; op vaardigheden en niet op ideeën. Ik herinner mij nog hoe frustrerend dat was en het gevoel gaf dat ik mijzelf in een mal moest gieten waar ik niet inpaste. Als tiener ben je net aan het ontdekken wie je bent en wat je eigen grenzen zijn, in de meest letterlijke zin: de omlijningen van jouw persoonlijkheid. Wanneer jouw unieke 'outline' opgemerkt wordt door anderen, geeft dat houvast je identiteit verder te ontwikkelen.

Dat maakt het lesprogramma van 100% Hedendaags zo bijzonder. De leerlingen krijgen binnen de opdrachten alle ruimte om hun eigen wereld uit te drukken. En doordat veel van de opdrachten in groepsverband gebeuren, worden de leerlingen gestimuleerd zich op basis van hun eigen uitdrukkingvormen te verhouden tot elkaar. De kunstenaarstypes

die zo snel verandert als de onze, is onmogelijk te voorspellen hoe deze eruit ziet als de kinderen van nu volwassen zijn. De 21st Century Skills benadrukken daarom zelfoplossend vermogen, zelfredzaamheid en flexibiliteit boven feiten en vaardigheden die mogelijk al achterhaald zijn tegen de tijd dat ze ingezet worden.

THE TIME IS NOW

Hoewel Gopnik zich vooral richt op kinderen van jonge leeftijd en de relatie tot hun ouders, is er een goede reden haar pleidooi breder door te trekken naar tieners en hun schoolomgeving. Juist in de tienerjaren ontwikkelt de prefrontale cortex, het deel van ons brein dat bijdraagt aan onafhankelijkheid en ons leert risico's in te schatten en ons gedrag te sturen. Neurowetenschapper Adriana Galván^[2] stelt dat tijdens de adolescentie de reactie van het brein op positieve prikkels het allerhoogst is. Dit is fundamenteel voor onze latere voorkeuren.

Deze observaties brengen mij terug naar mijn eigen middelbare schooltijd en hoe het kunstonderwijs dat toen in het curriculum zat, eruit zag. Hoewel we gepamperd werden met toegang tot allerlei materialen, waren de opdrachten zelf

20

